

3

VEDENÍ DAŇOVÉ EVIDENCE

Zahájení podnikání. Evidence příjmů a výdajů v deníku. Průběžné položky. Řešený příklad na zapisování do deníku u neplátce DPH. Daň z přidané hodnoty v DE. Uzavření daňové evidence. Souhrnná úloha na DE u plátce DPH.

3.1 Výdaje před zahájením podnikání

Před zahájením podnikání vznikají podnikateli různé výdaje, které souvisí s jeho připravovanou podnikatelskou činností. Jedná se například o platbu za živnostenské oprávnění, dále to mohou být výdaje za nájem, reklamu, poradenské služby apod. Tyto výdaje může podnikatel uplatnit jako daňový výdaj, a to i v případě, že byly vynaloženy v kalendářním roce předcházejícím roku, v němž zahájil svou podnikatelskou činnost. Obdobně si může jako daňové výdaje uplatnit i zásoby, které si pořídil před zahájením podnikání (§ 5, odst. 7 ZDP).

PŘÍKLAD

Pan Michal Zach zahájil svou podnikatelskou činnost v únoru 2023. V prosinci 2022 zaplatil právníkovi za poradenské služby 1 500 Kč, dále si v roce 2022 koupil počítač za 25 000 Kč a starší dodávkový automobil za 150 000 Kč. V lednu 2023 zaplatil za živnostenské oprávnění 1 000 Kč.

Řešení:

Pan Zach si může v roce 2023 do daňových výdajů uplatnit jak režijní výdaje (za živnostenské oprávnění a právní služby), tak výdaj za počítač (pokud jej zahrne do obchodního majetku).

Dodávkový automobil si však nemůže jednorázově uplatnit jako daňový výdaj, protože se jedná o hmotný majetek, který bude muset odpisovat (ze vstupní ceny 150 000 Kč).

3.2 Evidence příjmů a výdajů

Závazná podoba evidence příjmů a výdajů není předepsána. Zákon o daních z příjmů pouze stanoví zásadu, že daňová evidence musí obsahovat příjmy a výdaje v členění potřebném pro zjištění základu daně.

Poznámka: V následujícím výkladu vycházíme z pravidel stanovených pro vedení peněžního deníku před zrušením jednoduchého účetnictví, neboť většina podnikatelů zachovala zavedené zvyklosti i pro evidenci příjmů a výdajů.

Nejdůležitější knihou v daňové evidenci je deník příjmů a výdajů (v praxi často označovaný jako peněžní deník), ve kterém se zapisují hospodářské operace, které vyjadřují **příjem nebo vydání peněžních prostředků**.

Do deníku se zapisuje zejména na základě pokladních dokladů a bankovních výpisů, tzn. nezapisují se zde zpravidla hospodářské operace, které mají charakter předpisu plateb (např. faktury).

V této učebnici budeme používat zjednodušený deník příjmů a výdajů, který obsahuje pouze souhrnné příjmy a výdaje (bez jejich podrobnějšího členění):

DENÍK PŘÍJMŮ A VÝDAJŮ

Strana:

Obchodní název (firma)

Období:

Datum	Doklad	Text	Peněž. prostředky v hotovosti		Peněž. prostředky na bank. účtech		Průběžné položky		Příjmy zahrnov. do ZD	Výdaje odčítatel. od ZD	Příjmy nezahrnov. do ZD	Výdaje neodčítat. od ZD
			příjem	výdej	příjem	výdej	příjem	výdej				
a	b	c	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Formulář deníku příjmů a výdajů lze rozdělit do dvou částí:

Levá část (sloupce 1 – 4) slouží k zachycení pohybu peněz ve firmě (přírůstků a úbytků) v rozdělení na pokladnu a běžný účet.

Pravá část (sl. 5 -10) slouží jednak k evidenci přesunů peněz mezi pokladnou a bankou (sl. 5 a 6, tzv. průběžné položky), ale zejména ke klasifikaci příjmů a výdajů dle ZDP na daňové a nedaňové (sl. 7 – 10).

Každá hospodářská operace, která patří do peněžního deníku, se zaznamená jak v levé, tak i v pravé části stejnou částkou.

Co se zapisuje do jednotlivých sloupců:

- sloupec a: Datum vyhotovení (den, měsíc) účetního dokladu, popř. obdržení účetního dokladu
- sloupec b: Označení dokladu, zpravidla písmenem a pořadovým číslem
- sloupec c: Stručně zapsána charakteristika účetní operace, např. osobní vklad do pokladny, tržba za prodej zboží, poplatek bance za vedení účtu.

Peněžní prostředky v hotovosti

sl. 1 a 2 Zahrnuje pohyb peněžních prostředků v hotovosti, jejich příjem a výdej. Doklady jsou příjmový a výdajový pokladní doklad.

Peněžní prostředky na bankovních účtech

sl. 3 a 4 Zahrnuje pohyb peněžních prostředků na účtu, jejich příjem a výdej. Doklady jsou bankovní výpisy.

Průběžné položky

sl. 5 a 6 Zapisují se sem zejména odvody peněz z pokladny na účet, výběry z účtu do pokladny nebo převody mezi bankovními účty (podrobněji v dalších kapitolách).

Příjmy zahrnované do základu daně

sl. 7 Jedná se zejména o tržby (v hotovosti nebo uhrazené vystavené faktury na běžný účet).

Příjmy ovlivňující základ daně (podle § 7 ZDP) lze dále členit například na:

- prodej zboží*
- prodej výrobků*
- prodej služeb*
- ostatní (např. prodej obchodního majetku, přijatá provozní dotace)*

Příjmy nezahrnované do základu daně

sl. 9 Jedná se o příjmy, které nejsou předmětem daně z příjmů nebo jsou od daně z příjmů osvobozeny.

Jedná se například o:

- příjem daně z přidané hodnoty*
- osobní vklad peněžních prostředků podnikatele*
- příjmy zdaněné u zdroje srážkou*
- přijaté úvěry a zápůjčky*

Výdaje odčitatelné od základu daně

sl. 8 Zaznamenávají se sem výdaje vynaložené na provozování činnosti, které jsou daňovými výdaji.

Výdaje odčitatelné od základu daně lze dále členit například na:

- nákup materiálu*
- nákup drobného hmotného majetku*
- nákup zboží*
- mzdy*
- pojistné (zdravotní a sociální pojištění z mezd)*
- provozní režie (reklama, nájemné, spotřeba energie, opravy, spotřeba PHM...)*

Výdaje neodčitatelné od základu daně

sl. 10 Zapisují se sem výdaje, které dle ZDP nelze uplatnit do daňových výdajů.

Výdaje neodčitatelné od základu daně lze dále členit například na:

- nákup hmotného majetku*
- platba daně z příjmů podnikatele*
- zdravotní a sociální pojištění OSVČ*
- platba DPH správci daně*
- výdaje na osobní potřebu podnikatele*
- poskytnuté peněžní dary*
- reprezentace*
- splátky úvěrů a zápůjček*

3.3 Příjmy a výdaje podle zákona o daních z příjmů

3.3.1 Zapisování příjmů do deníku

Nejprve rozlišujeme, zda se jedná o příjem peněz v hotovosti (sl. 1) nebo na účtu (sl. 3), potom musíme určit, zda se jedná o daňový nebo nedaňový příjem (sl. 7 nebo sl. 9).

📁 PŘÍKLADY na zapisování příjmů

1. Podnikatel vkládá peněžní prostředky v hotovosti do firmy z osobního vlastnictví

Řešení:

sloupec 1 (příjmy v hotovosti)

sloupec 9 (nedaňové příjmy)

Zdůvodnění: Na počátku podnikatelské činnosti zpravidla převádí podnikatelé část svých osobních prostředků do podnikání, jedná se o tzv. osobní vklady. K takovým vkladům může dojít také v průběhu činnosti, pokud podnikatel má například příliš nízký zůstatek v pokladně nebo na běžném účtu. Osobní vklady se zapisují jako příjmy nedaňové, neboť tyto peněžní prostředky nejsou výsledkem podnikatelské činnosti.

2. Podnikatel přijal v hotovosti peníze za prodané zboží

Řešení:

sloupec 1 (příjmy v hotovosti)

sloupec 7 (daňové příjmy)

Zdůvodnění: Příjmy z prodeje zboží, výrobků, služeb jsou vždy zdanitelným příjmem podnikatele.

3. Peněžní ústav připsal podnikateli na běžný účet poskytnutý úvěr

sloupec 3 (příjmy u peněžního ústavu)

sloupec 9 (nedaňové příjmy)

Zdůvodnění: Přijetí peněžních prostředků z titulu poskytnutí úvěru, příp. zápůjčky a jejich převod na běžný účet podnikatele se zapisují jako příjmy nedaňové, neboť se jedná o příjmy, které nejsou předmětem daně (podnikatel tyto peněžní prostředky nevydělal, ale bude je muset vrátit).

4. Banka připsala podnikateli na účet úrok z běžného účtu

sloupec 3 (příjmy u peněžního ústavu)

sloupec 7 (daňové příjmy)

Zdůvodnění: V případě, že si poplatník založí u peněžního ústavu podnikatelský účet, potom úroky z tohoto účtu nezdaňuje peněžní ústav, ale musí je zdaňovat sám podnikatel. Proto se jedná o zdanitelné příjmy podnikatele (nejedná se však o příjmy z podnikání, ale o příjmy z kapitálového majetku).

5. Podnikatel přijal od odběratele zálohu v hotovosti na budoucí dodávku zboží

sloupec 1 (příjmy v hotovosti)

sloupec 7 (daňové příjmy)

Zdůvodnění: Přijaté zálohy na prodej výrobků, zboží, služeb jsou v daňové evidenci zdanitelným příjmem, neboť je rozhodující pohyb peněz a nikoliv, zda byl proveden výkon.

6. Příjem v hotovosti za prodej počítače, který měl podnikatel zahrnutý v obchodním majetku

sloupec 1 (příjmy v hotovosti)

sloupec 7 (daňové příjmy)

Zdůvodnění: Od daně nejsou osvobozeny příjmy z prodeje movitých věcí, které jsou nebo byly zahrnuty do obchodního majetku, a to do pěti let od jejich vyřazení z obchodního majetku. Jedná se tedy o zdanitelné příjmy.

7. Přijatá náhrada od pojišťovny za krádež osobního automobilu, který měl podnikatel zahrnut v obchodním majetku – částka byla připsána na běžný účet

sloupec 3 (příjmy u peněžního ústavu)

sloupec 7 (daňové příjmy)

Zdůvodnění: Od daně nejsou osvobozeny přijaté náhrady za škody způsobené na majetku, který byl zahrnut do obchodního majetku pro výkon podnikatelské činnosti.

SHRUTÍ

Z předchozích hospodářských operací vyplývá, že **nejdůležitějším krokem pro zapsání je správné určení, zda se jedná o daňový nebo nedaňový příjem.**

Poznámka: Řešení lze zpravidla najít v zákoně o daních z příjmů, kde v § 3 jsou uvedeny příjmy, které nejsou předmětem daně, a v § 4 a § 4a příjmy, které jsou osvobozeny od daně.

Nejčastější zdanitelné příjmy:

- prodej zboží, výrobků a služeb
- připsaný úrok z běžného účtu
- náhrady od pojišťovny za škodu na firemním majetku
- přijaté provozní dotace (např. dotace na zalesnění půdy)
- prodej materiálu, drobného hmotného majetku
- prodej hmotného majetku

Nejčastější nedaňové příjmy:

- osobní prostředky do podnikání
- přijatý úvěr, přijatá zápůjčka
- přijaté dotace na pořízení hmotného majetku
- vrácení nadměrného odpočtu DPH

ÚLOHA 3.1

Určete, zda se jedná o daňový nebo nedaňový příjem a запиšte do deníku:

1. Podnikatel přijal na běžný účet úhradu nájemného za pronájem skladu 120 000 Kč
2. Podnikatel vkládá peněžní prostředky z osobního účtu na firemní účet 20 000 Kč
3. Podnikatel přijal na běžný účet úhradu za poradenskou činnost 10 000 Kč
4. Podnikatel přijal od pojišťovny náhradu za zcizený počítač 15 000 Kč
PS: Počítač měl podnikatel zahrnutý v obchodním majetku
5. Podnikatel přijal hotově zápůjčku od jiného občana 100 000 Kč
6. Podnikatel přijal v hotovosti peníze za prodej notebooku, který nebyl zahrnutý v obchodním majetku 5 000 Kč

Datum		Text	Pen. prostředky v hotovosti		Pen. prostředky na bank. účtech		Průběžné položky		Příjmy zahrnov. do ZD	Výdaje odčitat. od ZD	Příjmy nezahrnov. do ZD	Výdaje neodčitat. od ZD
			příjem	výdej	příjem	výdej	příjem	výdej				
A	b	C	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		CELKEM										

3.3.2 Zapisování výdajů do deníku

Obdobně jako u příjmů nejprve rozlišujeme, zda se jedná o platbu v hotovosti (sl. 2) nebo z běžného účtu (sl. 4). Dále určujeme, zda se jedná o daňový nebo nedaňový výdaj.

- ❑ **Daňový výdaj** - zapisuje se do sl. 8
- ❑ **Nedaňový výdaj** - zapisuje se do sl. 10

SHRNUTÍ

Stejně jako u příjmů, tak i u výdajů je nejdůležitějším úkolem správné rozlišení plateb na daňové a nedaňové.

Poznámka: Tento problém částečně řeší ustanovení § 24 a 25 zákona o daních z příjmů. Částečně proto, že § 24 uvádí příklady daňových výdajů a § 25 uvádí příklady nedaňových výdajů. To znamená, nejsou zde taxativně (tj. vyčerpávajícím způsobem) vyjmenovány všechny druhy daňových a nedaňových výdajů. Vzhledem k různorodosti činnosti poplatníků to není v praxi ani možné.

❏ PŘÍKLADY na zapisování výdajů

1. Podnikatel zaplatil bankovním převodem za nákup zboží (výpis z běžného účtu)

sloupec 4 (výdaje u peněžního ústavu)

sloupec 8 (daňové výdaje)

Zdůvodnění: Jedná se o daňový výdaj, neboť bylo pořízení zboží zapláceno, a není podstatné, zda bylo či nebylo spotřebováno.

2. Podnikatel zaplatil za bankovní poplatky (výpis z BÚ)

sloupec 4 (výdaje u peněžního ústavu)

sloupec 8 (daňové výdaje)

Zdůvodnění: Jedná se o nutný výdaj, který podnikatel vynaložil, proto se zapisuje jako daňově uznatelný.

3. Podnikatel nakoupil kopírku za hotové za 82 000 Kč

sloupec 2 (výdaje v hotovosti)

sloupec 10 (nedaňové výdaje)

Zdůvodnění: Výdaje na pořízení hmotného majetku se zapisují jako nedaňové výdaje. Do daňových výdajů se promítnou postupně ve formě odpisů, které se zaznamenávají na konci jednotlivých zdaňovacích období.

4. Hotově zaplácena pokuta živnostenskému úřadu za chybné označení provozovny

sloupec 2 (výdaje v hotovosti)

sloupec 10 (nedaňové výdaje)

Zdůvodnění: Pokuty a penále zaplacené státním institucím (finančnímu úřadu, zdravotním pojišťovnám, správě sociálního zabezpečení, živnostenskému úřadu) nejsou smluvní, proto se jedná o výdaj daňově neuznatelný.

5. Z běžného účtu uhrazena splátka úvěru

sloupec 4 (výdaje u peněžního ústavu)

sloupec 10 (nedaňové výdaje)

Zdůvodnění: Tak jako přijetí úvěrů a zápůjček bylo příjmem nedaňovým, jsou i splátky úvěrů a zápůjček výdajem nedaňovým.

6. Z běžného účtu zaplácen úrok z provozního úvěru

sloupec 4 (výdaje u peněžního ústavu)

sloupec 8 (daňové výdaje)

Zdůvodnění: Zaplacené úroky z úvěrů jsou výdajem daňově uznatelným, neboť se jedná o platbu za službu, kterou banka podnikateli poskytla (na rozdíl od splátek úvěrů – viz předchozí příklad)

7. V hotovosti zaplácen nákup mobilního telefonu za 9 500 Kč

sloupec 2 (výdaje v hotovosti)

sloupec 8 (daňové výdaje)

Zdůvodnění: Jedná se o nákup drobného hmotného majetku, které se zapisuje jako daňový výdaj.

8. Poskytnutí peněžního daru soukromému lékaři (v hotovosti)

sloupec 2 (výdaje v hotovosti)

sloupec 10 (nedaňové výdaje)

Zdůvodnění: Dary se zapisují do deníku vždy jako nedaňový výdaj, ale mohou být odčitatelnou položkou v daňovém přiznání (za předpokladu, že jsou splněny podmínky ZDP (§ 15) z hlediska výše daru, příjemce daru, účelu použití daru aj.

9. Z běžného účtu zaplacená záloha dodavateli na nákup zboží (zboží bude dodáno v příštím roce)

sloupec 4 (výdaje u peněžního ústavu)

sloupec 8 (daňové výdaje)

Zdůvodnění: Poskytnuté provozní zálohy (na zboží, materiál, služby) jsou obdobně jako přijaté zálohy zapisovány jako platby s vlivem na zisk, tzn. daňově uznatelné výdaje.

10. V hotovosti zaplacen oběd při příležitosti oslavy prvního výročí založení firmy

sloupec 2 (výdaje v hotovosti)

sloupec 10 (nedaňové výdaje)

Zdůvodnění: Jedná se o výdaj na reprezentaci, který je nedaňovým výdajem. Mezi další výdaje na reprezentaci patří například výdaje na pohoštění, občerstvení, výdaje spojené s nákupem kávy, chlebičků, alkoholických i nealkoholických nápojů apod.

11. Výběr z pokladny pro osobní spotřebu

sloupec 2 (výdaje v hotovosti)

sloupec 10 (nedaňové výdaje)

Zdůvodnění: Podnikatel - fyzická osoba může kdykoliv bez omezení převádět volné peněžní prostředky pro svoji osobní potřebu - není v tomto ohledu limitován žádným předpisem. Nejedná se o mzdu podnikatele (podnikatel nemůže sám sebe zaměstnat). Výběry pro osobní spotřebu se zaznamenávají v deníku ve výdajích neodčitatelných od základu daně.

12. Zaplacené nájemné kancelářských prostor (výpis)

sloupec 4 (výdaje u peněžního ústavu)

sloupec 8 (daňové výdaje)

Zdůvodnění: Nájemné je vždy daňově uznatelným výdajem, a to i v případě, že bylo zaplacené na příští období. Výjimku tvoří pouze nájemné v rámci finančního leasingu, které se musí časově rozlišovat.

Nejčastější daňové výdaje:

- nákup materiálu
- nákup drobného hmotného majetku
- nákup zboží
- mzdy (výplata mzdy zaměstnancům, srážky z mezd zaměstnancům, daň ze mzdy)
- zdravotní a sociální pojištění z mezd
- provozní režie (nákup kancelářských potřeb, poradenské služby, nákup odborných publikací, cestovné, doprava, nájemné, reklama, úroky z úvěru, opravy a udržování, telefon, energie, voda, plyn, pracovní oblečení, ceniny, tj. známky, kolky, telefonní karty, nákup nehmotného majetku)

Nejčastější nedaňové výdaje:

- nákup hmotného majetku, technické zhodnocení HM (tj. nad 80 000 Kč)
- daň z příjmu podnikatele
- zdravotní a sociální pojištění OSVČ
- odvod daně z přidané hodnoty správci daně
- osobní spotřeba podnikatele
- splátka úvěru, zápůjčky
- reprezentace
- peněžní dary
- manka a škody přesahující náhrady
- nesmluvní pokuty a penále

ÚLOHA 3.2

Zapište do deníku tyto výdaje peněžních prostředků:

1. Splátka úvěru z běžného účtu	40 000 Kč
2. Úhrada faktury za spotřebu elektrické energie z běžného účtu	12 000 Kč
3. Výběr peněz pro osobní potřebu podnikatele z běžného účtu	10 000 Kč
4. Z běžného účtu zapláceno sociální pojištění podnikatele (OSVČ)	2 000 Kč
5. V hotovosti nákup kancelářských potřeb	1 000 Kč
6. V hotovosti nákup programu na vedení daňové evidence	8 000 Kč
7. V hotovosti zapláceno za inzerát	1 500 Kč
8. Z běžného účtu zaplácena daň ze mzdy	900 Kč
9. Nákup známek za hotové	400 Kč
10. Nákup osobního auta za hotové	150 000 Kč
11. V hotovosti zapláceno za opravu strojů	11 000 Kč
12. Podnikatel zaplatil zálohu v hotovosti na nákup zboží	70 000 Kč
13. Za hotové nákup ochucených minerálních vod (pro zaměstnance)	500 Kč
14. Zaplácena záloha na nákup kopírovacího stroje (z běžného účtu)	90 000 Kč
15. Zapláceno v hotovosti nájemné za prodejnu	20 000 Kč
16. Zapláceno v hotovosti za vymalování prodejny	7 000 Kč
17. Z běžného účtu proplácena faktura za nákup náhradních dílů pro opravu stroje	1 800 Kč
18. Hotově zaplácen rekvalifikační kurz „Obsluha PC“	3 600 Kč

a	b	Text	Pen. prostředky v hotovosti		Pen. prostředky na bank. účtech		Průběžné položky		Příjmy zahrnov. do ZD	Výdaje odčitat. od ZD	Příjmy nezahrnov. do ZD	Výdaje neodčitat. od ZD
			příjem	výdej	příjem	výdej	příjem	výdej				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
		CELKEM										